

ler's vaderlandsch fonds, zo weinig aandacht heeft besteed aan de eindredactie van een boek als dit. Van den Berg en zijn werk verdienen beter.

Judith Pollmann

W. Blockmans, M. Boone, Th. de Hemptinne, ed., *Secretum scriptorum. Liber alumnorum Walter Prevenier* (Leuven, Apeldoorn: Garant, 1999, 382 blz., f74,-, ISBN 90 5350 68 2).

Onder de beoefenaren van de Middeleeuwse geschiedenis geniet de zogenaamde Gentse school een grote reputatie. Terecht. Het werk van Pirenne, Ganshof, Dhondt, Van Werveke, Strubbe, Van Caenegem en anderen is van grote kwaliteit en heeft de Gentse mediëvistiek een internationale faam bezorgd. Kenmerkend voor de Gentse school is de combinatie van een ambachtelijke oriëntatie op het middeleeuwse bronnenmateriaal en de durf om nieuwe inzichten, nieuwe werkwijzen of grote syntheses te presenteren. Op dit laatste punt onderscheiden de Gentenaren zich van de Nederlandse mediëvistiek die (in het algemeen gesproken) dikwijls wat schroomvallig staat tegenover nieuwe werkwijzen en/of het schrijven van een grotere synthese.

Eén van de historici die gedurende de laatste drie decennia het gezicht van de Gentse school mede hebben bepaald, is Walter Prevenier. Vanaf 1971 tot aan zijn emeritaat op 1 oktober 1999 was Prevenier hoogleraar in de hulpwetenschappen en de historische methode. In zijn wetenschappelijk werk zijn twee belangrijke aandachtsgebieden te ontdekken. In de eerste plaats het voor de mediëvistiek zo belangrijke terrein der hulpwetenschappen (paleografie, chronologie en oorkondenleer) en daarnaast de sociale en politieke geschiedenis van de Nederlanden gedurende de Bourgondische periode. In de 33 jaar dat Prevenier aan de universiteit verbonden is geweest, zijn er 135 mediëvisten bij hem afgestudeerd en werden er tussen 1973 en 1999 onder zijn leiding 13 proefschriften verdedigd.

Bij zijn emeritaat hebben 16 promoti van Prevenier hun *maître* een *livre d'hommage* aangeboden onder de titel *Secretum scriptorum* (Het geheim ('mysterie' wellicht?) der geschriften). Alle auteurs hebben een bijdrage geleverd op het terrein van hun proefschrift. In een poging om wat eenheid in de bundel te brengen heeft de redactie de artikelen ondergebracht in drie rubrieken: hulpwetenschappen, sociale geschiedenis en stadsgeschiedenis van de late Middeleeuwen en laatmiddeleeuwse instellingengeschiedenis (niet toevallig de terreinen van Preveniers wetenschappelijke arbeid). De goede bedoelingen ten spijt doet zo'n rubricering toch wat geforceerd aan. Zo zijn er bijvoorbeeld in de afdeling hulpwetenschappen artikelen ondergebracht over de twaalfde-eeuwse politieke geschiedenis van Brabant (Croenen), over *cartularia* (registers met afschriften van oorkonden) en hun historische betrouwbaarheid (Van Synghel), over de dictaatkenmerken van dertiende-eeuwse Middelnederlandse oorkonden (Leroy), over vijftiende-eeuwse vrouwelijke kopiïsten (De Hemptinne), over het gebruik van het Nederlands en het Frans in Brussel voor 1794 (De Ridder) en over een negentiende-eeuws wetenschappelijk debat over editietechniek (Vleeschouwers). Al deze onderwerpen hebben stellig met hulpwetenschappen te maken, maar dat geldt evenzeer de artikelen in de andere rubrieken.

Mag er op de rubricering van de artikelen in de bundel misschien wat zijn af te dingen, dat is zeer zeker niet het geval waar het het wetenschappelijke niveau van de opstellen betreft. Zij geven een mooi overzicht van de aandachtsgebieden van Preveniers *alumni*, van de nieuwe ontwikkelingen op de onderscheiden terreinen van historisch onderzoek en ze bevatten veelal de resultaten van recent onderzoek. Zo is bijvoorbeeld het onderzoek naar de positie van de vrouw in de late Middeleeuwen sterk vertegenwoordigd in deze bundel. Ik noemde al het

artikel over vrouwelijke kopiisten. Daarnaast wordt in deze bundel ook de vraag besproken in hoeverre de sociale en culturele kenmerken van de vrouwelijke sekse het leven van de vrouw in het laatmiddeleeuwse stedelijk leven in Vlaanderen bepaalden (Danneel) en wordt er dieper ingegaan op de plaats van de vrouw in de laatmiddeleeuwse stedelijke economie, in de markt-handel in het bijzonder (Stabel). De verschillende aspecten van het vaderschap worden weer in een andere bijdrage belicht (Carlier). Deze zogenaamde gender-studies knopen — zoals het hoort — aan bij internationale discussies die, zo kan ik al lezend vaststellen, met de nodige inzet worden gevoerd.

De inhoud van enkele bijdragen trof mij in het bijzonder. Van Gerven schreef een boeiende bijdrage over de kijk van de middeleeuwse stedelingen (in het bijzonder het stedelijk bestuur) op landsheerlijke oorlogsvoering enerzijds en op geweld in de stedelijke samenleving anderzijds. Overigens leek mij niet al het door hem besproken bronnenmateriaal even relevant voor zijn vraagstelling. Zonder meer verrassend was voor mij de conclusie van het artikel van De Ridder dat tot 1794 Nederlands de ambtelijke voertaal was in Brussel en dat de verfransing van Brussel en haar instellingen pas een aanvang nam tijdens de Franse bezetting (1793-1815). Aan de hand van een Belgische casus voegt Vleeschouwers in een fraai opstel een hoofdstukje toe aan de geschiedschrijving van de Duitse historische school die op het recht en de geschiedbeoefening in Europa zo'n grote invloed heeft uitgeoefend.

Kortom, een mooie bundel met wetenschappelijk vakwerk. Prevenier kan tevreden zijn over zijn *alumni*. Maar, geachte redactie, de emeritus had wel een betere foto verdiend!

C. M. Cappon

A. van der Woude, *Leven met geschiedenis. Theorie, praktijk en toepassing van historische kennis* (Amsterdam: Balans, 2000, 474 blz., f65,-, ISBN 90 5018 517 7).

Het is een cliché, maar daarom niet minder waar: bundels recenseren is lastig. Dat geldt ook voor deze selectie uit het oeuvre van Ad van der Woude. Het probleem zit hem niet in de kwaliteit van de auteur en zijn werk. Van der Woude is ongetwijfeld een van Nederlands belangrijkste historici. Ik verwijs slechts naar twee van zijn boeken, *Het Noorderkwartier* uit 1972, en het samen met Jan de Vries geschreven *Nederland 1500-1815. De eerste ronde van moderne economische groei* uit 1995. Ook als redacteur heeft hij ruimschoots zijn sporen verdiend. Hij speelde als zodanig een grote rol bij het tot stand komen van de nieuwe *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*. Vanaf 1962 tot het jaar 2000 was hij *editor* van de *AAG Bijdragen* en van 1966 tot datzelfde jaar tevens van *Spiegel Historiae*. Hij vervulde talloze belangrijke functies in de historische wereld. Het *curriculum vitae* en de lijst van wetenschappelijke publicaties die achter in de bundel werden opgenomen, zijn indrukwekkend.

In *Leven met geschiedenis* staan alleen artikelen. Op zichzelf is dat geen probleem. De auteur heeft voldoende goede en interessante artikelen geschreven om een omvangrijke bundel te vullen. De artikelen in deze bundel zijn doorgaans ook goed en interessant. Het had echter geen kwaad gekund wanneer de uitgever een inleiding en een verantwoording van de gemaakte selectie had opgenomen. Die ontbreken, zodat onduidelijk blijft om welke redenen het boek in 4 hoofdstukken is verdeeld en de 23 artikelen in de, niet-chronologische, volgorde staan waarvoor is gekozen. Een register ontbreekt al evenzeer. Dat laat onverlet dat de lezer zich een goed beeld kan vormen van de historicus Van der Woude. Ik mis eigenlijk slechts één artikel, 'De geschiedenis op de tweesprong', waarmee Van der Woude, en zijn collega Dittrich,